

Lausunto STM/449/2019

Naisten Linja Suomessa ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto *Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu - Nykytila ja kehittämissuhteet* -raportista sekä siinä esitetyistä kehittämissuhteista. Yleisesti Naisten Linja haluaa kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä sekä työryhmää perinpohjaisesta työstä.

Lausunnoissaan Naisten Linja kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin, raportissa esitettyihin kehittämissuhteisiin:

1) Sovitaan yhteiset kriteerit millaisia tapauksia voidaan ohjata sovitteluun.

Sovittelun käyttäminen perhe- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa on hälyttävässä kasvussa. Myös tapauksia, joissa väkivalta on toistuvaa ja vakavaa, ohjataan sovitteluun. Vaikka yhteiset kriteerit sovitteluun ohjattavista tapauksista luotaisiin, Naisten Linja ei näe luotettavana niiden jalkautumista osaksi jokaista sovittelutapausta. Myös CEDAW-komitea on huomauttanut Suomea toistuvasti sovittelun käytöstä perheväkivaltatapauksissa.

Rikosasioiden sovittelu perustuu ajatukselle osapuolten tasavertaisuudesta. Naisten Linja korostaa, että tasavertaisuus ei kuitenkaan lähtökohtaisesti toteudu tilanteessa, jossa väkivallan tekijä on uhrin läheinen. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on aina vallankäyttöä, ja on erittäin todennäköistä, että väkivallan tekijä hallitsee myös sovittelutilannetta. Oikeuslaitos ei siten voi luotettavasti – edes raportissa ehdotettujen toimenpiteiden jälkeen – varmistua siitä, että uhri on todella vapaaehtoisesti hakeutunut sovitteluun. Uudelleenuhritumisen riski on perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa huomattava. Tällöin väkivallan tekijä voi pahimmillaan manipuloida koko oikeusjärjestelmää.

Sovittelun ja syyteharkinnan tulisi olla erillisiä prosesseja, mutta selvitystyöryhmän raportti vahvistaa, että käytännössä sovittelu voi johtaa syyttämättä jättämiseen. Lisäksi raportin mukaan suurin osa perhe- ja lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelussa tehdyistä sopimuksista on käyttäytymissopimuksia, joiden toteutumista ei seurata systemaattisesti. Mikäli syytetty ei nosteta eikä käyttäytymissopimuksen valvomisesta ole takeita, ei rikoksesta ole tekijälle käytännössä mitään seurauksia. Ihmisoikeusnäkökulmasta tämä on kestäväntöntä. Istanbulin sopimus velvoittaa Suomen valtiota ehkäisemään, tutkimaan, rankaisemaan sekä hyvittämään naisiin kohdistuvat väkivallanteot.

2) Luodaan yhtenäinen ohjeistus ja systemaattiset työvälineet lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelun edellytysten arvioimisen, sovittelun ja sovittelun keskeyttämisen avuksi.

Naisten Linja haluaa muistuttaa, että väkivaltatyön kentällä yleisesti hyväksytyin periaatteen mukaan sekä uhrille että tekijälle tulee järjestää omaa, yksilöllistä apua ennen mahdollista parityöskentelyä. Väkivalta on yleensä jatkunut jo pitkään siinä vaiheessa, kun se tulee viranomaisten tietoon ja parityöskentely voi olla uhrille vaarallista, sillä väkivalta vääristää suhteen valtasuhteen. Väkivalta on vallankäyttöä, ja parityöskentelyssä tekijä saattaa edelleen käyttää valtaa suhteessa uhuriin. Naisten Linja haluaakin kysyä sosiaali- ja terveysministeriöltä, miten vapaaehtoinen sovittelija onnistuu tehtävässä, jonka ammattilaisetkin kokevat liian vaativaksi?

Naisten Linjan asiakasyhteydenotoissa käy jatkuvasti ilmi, että lähisuhdeväkivallan uhri on ohjattu sovitteluun kertomatta, että sovittelu on vapaaehtoista ja että sen voi keskeyttää missä vaiheessa hyvänsä. Poliisin ei tule myöskään rutiininomaisesti ohjata perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksia sovitteluun.

Naisten Linjan mielestä tilannetta perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksien sovittelusta voi verrata korkeimman oikeuden 28.2.2019 tekemään ennakkopäätökseen (KKO:2019:17). Kyseessä olevassa tapauksessa asianomistaja, jolla ei ollut häntä pahoinpidelleelle puolisolle vaatimuksia, ei halunnut todistaa puolison oikeudenkäynnissä. Hän oli kuitenkin kertonut tapahtuneesta väkivallasta sekä tapahtumapaikalla että esitutkinnan aikana. Korkein oikeus päätti tässä ennakkotapauksessa murtaa asianomistajan kieltäytymisoikeuden, joten todistajanlausunnon ottaneen poliisin todistus otettiin tuomiota määrätessä huomioon. Naisten Linja huomauttaa, että tässä ennakkopäätöksessään korkein oikeus painotti nimenomaan sitä, että oli syytä epäillä, ettei asianomistaja ollut tehnyt itsenäisesti päätöstä olla todistamatta, vaan tähän oli saattanut vaikuttaa tekijän painostus. Myös sovittelussa on kyse vastaavasta prosessista, eikä tekijän painostusta saada uhri hyväksymään sovittelumenettely voida täysin sulkea pois, jolloin sovittelu on kiellettävä perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa.

3) Uudistetaan lähisuhdeväkivallan sovittelun koulutusta ja varmistetaan koulutuksen saatavuus yhteisistä kriteereistä, ohjeistuksesta ja lähisuhdeväkivaltailmiöstä. Koulutuksen kohderyhmiä ovat sovittelutoiminnan ammattihenkilöstö, lähisuhdeväkivaltarikoksia sovittelevat (vapaaehtois-) sovittelijat sekä sovitteluun ohjaavat viranomaiset.

Naisten Linja pitää ehdotusta koulutuksen lisäämisestä yleisesti ottaen hyvänä, mutta ei näe koulutuksen ja sen saatavuuden takaavan molemmille osapuolille turvallista ja tasapuolista sovittelua. Esimerkiksi sovittelijat ovat vapaaehtoisia, joten heidän sitoutumistaan koulutukseen ja sen tavoitteisiin ei voida pitää luotettavana.

Naisten Linja pitää erinomaisena työryhmän ehdotusta siitä, että ”jatkossa yhdessä tekemistä eri toimijoiden välillä on lisättävä ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyä suunniteltava kokonaisuutena, jossa uhrien auttamispalvelut, väkivaltaa käyttävien henkilöiden auttamispalvelut sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä varmistetaan.” Naisten Linja haluaa muistuttaa, että kolmas sektori on tässä yhteistyössä erittäin tärkeä tekijä. Siten myös sovittelua koskevassa työssä on tärkeää kuunnella perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyötä tekeviä järjestöjä myös jatkossa.

Naisten Linja haluaa lopuksi tiivistää tämän lausunnon sanoman seuraavasti:

Naisten Linja pitää raportissa esiteltyjä kehittämistoimenpiteitä yleisesti ottaen hyvinä, mutta ei näe kuitenkaan realistisena vaihtoehtona sovittelun kehittämistä perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa. **Siten sovittelu perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa tulisi kieltää. Naisten Linja on raportin johtopäätöksien kanssa täysin eri mieltä.** Raportissa mainitut kehittämistoimenpiteet eivät takaa turvallista sovitteluprosessia, vaan raportin tutkimustulokset vahvistavat sen, ettei sovittelua tule käyttää perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa. Nyt tehty raportti kertoo myös, miten tärkeää on lisätä jatkossa eri viranomaisten koulutusta ja tietämystä perhe- ja lähisuhdeväkivallasta.

Helsingissä 5.3.19

Riikka Henttonen, puheenjohtaja
Elina Havu, hallituksen jäsen
Kaisa Åberg, toiminnanjohtaja

Naisten Linja Suomessa ry

Lisätietoja:

Kaisa Åberg, toiminnanjohtaja, kaisa.aberg@naistenlinja.fi, 050 577 0595